

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. VI. De dissolutione sponsalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

CAPUT VI. De dissolutione Sponsalium.

Quest. 56. An & qualiter per ingressum religionis solvantur sponsalia.

R Esp. Primò : Indubitatum esse solvi ea ex parte utriusque per ingressum religionis professione secuta in religione approbata ; siquidem hæc etiam solvuntur sponsalia de præsentate, seu matrimonium ratum, ita ut etiam alteri parti sit licitum transire ad secunda vota, seu nubere alteri, prout hæc clarè habentur *c. 2. de convers. conjugat.*

2. Resp. Secundo : Per ingressum religionis, vel potius novitiatus, sive animo vero, sive ficto emittendi professionem, hac non secuta, solvuntur sponsalia ex parte remanentis in sæculo, ita ut illa mox deobligetur, possitque licitè contrahere matrimonium cum alio, Sanch. *L. 1. d. 42. n. 2.* Gutt. *c. 25. n. 1.* Pont. *l. c. c. 10. n. 3.* Laym. *L. 5. tr. 10. c. 2. n. 2.* Rebell. *de mat. L. 4. q. 6. f. 6.* Castrop. *p. 18. n. 3.* Pirh. *h. t. n. 50.* cum communi contra Covar. Cajet. Palud. Pet. Ledesm. & alios apud Sanch. *l. c.* sponsalia siquidem de futuro hanc tacitam imbibunt conditionem ; si non contingat notabilis mutatio, seu non reddatur sponsus vel sponsa deterior ; jam verò dubium non est per illum ingressum in novitium & assumptionem habitus religiosi, ejusque abjectionem fieri notabilem mutationem, dum non levi probro tribueretur remanenti in sæculo, si teneretur recipere in sponsum vel maritum aut uxorem eum, vel eam, qui, vel quæ habitum Religiosum excussit & religionem, deseruit. Item gravi foret oneri, si toto tempore novitiatus deberet eum expectare. Adde, quòd ingrediens novitium, præsertim animo vero emittendi professionem, ipso hoc facto suo censetur renunciare sponsalibus, & alteri parti remittere obligationem. Econtra non solvuntur ex parte ingredientis ante emissam professionem, ut probabilius docent Laym. *l. c. n. 3.* Castrop. *l. c. n. 3.* Pont. *l. c.* Henriq. *L. 11. c. 14. n. 3.* Pirh. *cit. n. 50.* contra Sanch. Gutt. *LL. cit.* Tolet. *L. 7. c. 21.* Sylv. *v. sponsalia. q. 10. cas. 2.* siquidem imprimis per hoc sponsalia non solvuntur ex natura rei ; cum possit ex novitiatu exire & complere sponsalia, dum talis ingressus in religionem, seu novitiatus non sit status aliquis impossibilis cum matrimonio. Sed neque jus ullum positivum dissolutionem sponsalium ex tali causa concedit, malè etiam ex eo, quòd jus id concedat in favorem religionis, respectu matrimonii rati tantum, infertur, concedi quoque id ipsum respectu sponsalium ; cum in his, quæ à jure positivo pendent, non sit argumentandum ab uno casu ad alterum, maxime, ubi est diversa ratio, uti est in præsentate, dum professio constituit statum perfectionis, quam religiosus deferere non potest ; novitiatus verò neque est status, neque via firma ad statum, cum non includat obligationem emittendi professionem, sicut sponsalia includunt obligationem contrahendi matrimonium. Neque denique solvuntur ab extrinseco, nimirum ex eo, quòd pars remanens in sæculo obligationem ingredienti novitium remittere præsumatur ; quia illa præsumptio nullo fundamento nititur ; dum licet, ut dictum, ex assumptione in maritum vel uxorem, qui habitum religionis abjecit, oriatur dedecus ali-

quod, frequentissimè tamen pars altera hoc non attento parata sit cum tali contrahere matrimonium, si egrediatur, & hinc non gravetur expectare abolutionem novitiatus. Neque opponi potest, quòd sicut obligatio voti religionis facti bona fide, seu animo perseverandi solvitur per ingressum in religionem, ita ut licet contingat voventem ex justa causa rursus egredi ad sæculum, sit tamen liber à voto ; ita etiam sponsalia solvi per ingressum religionis factum bona fide, ut licet contingat eum justa de causa egredi, tamen liberetur ab obligatione sponsalium ; nam disparitas in eo est, quòd votum ingrediendi religionem, utpote imbibens hanc tacitam conditionem : si religio mihi placuerit seu conducatur, jam impletum sit per ingressum in novitium bona fide factum, adeoque egrediens justa de causa jam amplius eo non obligetur ; sponsalia verò per talem ingressum non sunt impleta, cum talem conditionem non imbibant.

Quest. 57. An post consecrata sponsalia juramento firmata liceat ingredi religionem.

R Esp. affirmativè : ita Sanch. *L. 1. d. 43. à n. 3.* Gutt. *c. 25. n. 2.* Pont. *cit. c. 10. à num. 9.* Henriq. *L. 11. c. 13. n. 3.* Castrop. *cit. p. 18. n. 5.* contra Rebellum. *l. c. q. 8. f. 6. concl. 2.* Nav. Vegam & alios apud Sanch. natura enim matrimonialis promissionis, cui adhæret, & quam sequitur juramentum, imbibit hanc conditionem : nisi promittens velit etiam ingredi religionem : quæ conditio, cum non insit sponsalibus jure positivo, sed ex naturali aut divino privilegio ob perfectionem status religiosi majorem, non potest ab Ecclesia ab iis excludi ; sponsalia enim jurata exequi, non est ita perfectum, ac est status religiosus. Neque opponas primò *c. commissum. h. t.* ubi, cum quidam, postquam femine sub juramento fidem dedisset de matrimonio contrahendo, vellet ingredi religionem, consultus Papa respondit, tutius esse religione juramenti servata postea (hoc est, contracto matrimonio, eoque non consummato) si elegerit (hoc est, persistat in animo ingrediendi religionem) ad religionem migrare : ergo non licet post contracta sponsalia jurata, non contracto prius matrimonio religionem ingredi : nam negatur sequela ; non enim dicit Papa, non licere ingredi religionem, non contracto prius matrimonio ; sed dicit esse tutius prius contrahere, & postmodum ante consummationem ingredi ; quòd solum est consilii, ut Sanch. *d. 43. n. 3.* Barbol. *in cit. c. n. 2.* & hæc est communis interpretatio *cit. cap.* Quin etiam, ut addit Castrop. citatis Sanch. Gutt. Covar. juvenem illum, de quo *cit. c. commissum*, nondum firmiter statuisset de ingressu religionis, ut colligunt ex illis verbis : *Si postea elegerit religionem, & ad eam suspiret* : quo casu sine dubio tutius erat juramentum implere, quàm cum non-deliberatione religionem ingredi, aut etiam protrahendo matrimonium sub religionis tepido desiderio exponere se periculo violandi juramentum. Possè autem aliquem inire matrimonium animo ingrediendi religionem ante consummationem, certum videtur, quia utitur jure sibi concessio ; esse tamen hoc ipsum

ipsum peccatum contra caritatem, si matrimonium inaeatur isto animo sponsae non manifestato (nisi forte ex ista manifestatione damnum aliquod tali animo contrahenti imminet) docent Castrop. *num. 7.* Sanch. *d. 43. n. 12.* Gutt. *c. 25. n. 5.* eò quòd praesumi possit sponsam non consenturam contractui, si eum animum sciret, cum cogatur esse absque nuptiis, quousque talis profiteatur, vel etiam, si is religionem deleterat, esse uxor illius, qui fuit monachus. Quòd si tamen etiam interesset alterius ex contrahentibus, matrimonium prius contrahi. V. G. quòd hac ratione famae foeminae consulatur, & proles ex ea nata legitimaretur, Sanch. Gutt. Henric. apud Castrop. *l. c. n. 5.* censent non posse talem ingredi religionem. Quòd certum est, ubi spe matrimonii deflorata mulier; vel etiam, si non secuta copulâ, gravem tamen famae iacturam fecit; cum talis non potest injuriam virginitatis aut famae aliter refarcire. Pirh. *num. 54.* citans Sanch. *l. 1. d. 44. num. 3. & 4.*

Quest. 58. An & qualiter sponsalia dirimantur susceptione ordinis sacri.

1. Resp. Ad primum: Affirmative est communis; quia per susceptionem ordinis sacri assumitur status incompatibilis, cum matrimonio, seu quo quis redditur inhabilis ad matrimonium contrahendum.

2. Resp. Ad secundum: Solvuntur tamen hac ratione sponsalia illicitè; seu illicitè, veniente sponsa, suscipiuntur ordines sacri, Pirh. *h. t. num. 55.* Castrop. *p. 19. n. 2.* citatis Rebell. *l. 4. de matrim. q. 9. sect. 9.* Sanch. *d. 47.* Coninck. *d. 23. du. 3. num. 25.* contrarium sentientibus Ponc. *l. 12. c. 11. n. 3.* Gutt. *c. 26. n. 2.* Henric. *l. 11. c. 14.* Nav. *c. 22. n. 25.* & idem indicante Laym. *l. 5. tr. 10. part. 1. c. 2. n. 7.* contrario omnino fundamento nituntur hi AA. Posteriores in eo fundant se, quòd velint in sponsalibus tacite includi hanc conditionem: nisi elegero statum perfectiorem. Negant id ipsum alii, ajuntque ideo in sponsalibus conditionem status religiosi subintelligi exceptam; quia vel jure divino, vel saltem ecclesiastica sponsalia dirimit ob specialem ejus perfectionem, uti & propterea matrimonium ipsum ratum dirimit. *Extrav. antiqua. de vot.* Ordo autem clericalis vel etiam sacer nec jure positivo nec divino dirimit sponsalia; si enim ex hoc dirimeret, ea censeretur conditio imbibita in sponsalibus; quia est status perfectior quam conjugalis; jam omnia juramenta praestita in favorem hominis posset quis non exequi, affirmans in iis imbibiti conditionem: nisi perfectius elegero; quòd falsum est; confirmatur etiam ab illis ex praxi, quâ ab initiando sacris ordinibus quari solet, num contraxerit sponsalia; quòd signum est, neminem his contractis licite promoveri posse ad ordines.

Quest. 59. An & qualiter sponsalia impediuntur vel solvantur, per votum ingrediendi religionem vel ordinis sacri suscipiendi, vel continentiae.

1. Resp. Ad primum: Votum religionem ingrediendi (idem est de voto suscipiendi sacrum ordinem aut servandi continentiam) conceptum ante sponsalia, reddit ea, etiam juramento firmata, irrita *c. rursus. qui clerici vel voventes.* Siquidem per talia sponsalia promittitur res illicita. Nihilominus si post tale votum honestam foeminam sub fide data de contrahendo matrimonio quis defloraverit, non tantum poterit (quòd negant Nav. *l. 4.*

consil. tit. de sponsal. cons. 21. Rodriq. *sum. tit. 1. c. 208. n. 11.* Vivald. *can. de l. aur. part. 3. de Sacram. c. 14. n. 65.*) sed & tenetur foeminam illam ducere, non tam ob promissionem praecise, sed ob traditionem corporis sui bona fide (secus si puella conscia voti illius fuerit) factum sub conditione & pacto matrimonii futuri; aequitas enim naturalis non permittit, ut cum damno tanto proximi quis sit liberalis. Cumque votum tale per matrimonium non extinguatur, sed suspendatur; suspensio autem voti talis fieri possit ob varias causas incidentes, V. G. ob supervenientem parentum indigentiam, poterit quoque & quidem a fortiore fieri ob honorem puellae deceptae servandum. Hanc sententiam tenent Sanch. *d. 45. n. 3.* Gutt. *c. 25. n. 7.* Lessl. *l. 2. c. 10. du. 14.* Valq. *de rest. c. 3. in fine.* Laym. *l. c. n. 4.* Castrop. *l. c. p. 18. n. 9.*

2. Resp. ad secundum primò: Post contracta sponsalia etiam jurata utrumque emissum votum in religionem, vel etiam suscipiendi ordinis sacri sufficientem sponsae praebet causam resiliendi a sponsalibus; cum talis vovens tacite suo juri renunciet, Castrop. *p. 20. n. 1.* Sanch. *d. 46. n. 5.*

3. Resp. ad secundum secundò: Tametsi Laym. *l. c. Sanch. n. 2.* Gutt. *c. 26. n. 3.* Pont. *l. c. c. 11. n. 2.* & alii cum communi doceant, absolute per votum religionis dirimi praecedentia sponsalia; censet nihilominus Castrop. ex parte voventis non solvi sponsalia, priusquam promissionem emitat. Unde dum liberaretur a voto illo, eò quòd in nullam religionem admittatur, vel admissus in ea non perseveret, obligatus esset ad sponsalia implenda sponsa volente; cum nullibi cautum, tali voto, uti nec habitus religiosi susceptione, professione non secuta, solvi sponsalia. De cetero num post emissum votum tale possit quis adhuc inire matrimonium, animo ante consummationem illius ingrediendi religionem, non convenit inter AA, affirmant aliqui apud Sanch. *d. 43. n. 6.* Negant ipse Sanch. *n. 7.* Gutt. *c. 25. n. 4.* Castrop. *p. 18. n. 8.* eò quòd talis ineundo matrimonium exponat se manifesto periculo violandi votum suum, cui periculo se exponere est illicitum, nisi causa aliqua gravis excuset.

4. Resp. ad secundum tertio: Per votum suscipiendi ordinem sacrum solvuntur sponsalia, non secus ac per votum ingrediendi religionem in eorum sententia, qui docent, susceptione ordinis sacri ob hujus perfectionem solvi sponsalia; contrarium est in sententia docentium, contractis sponsalibus illicitè suscipi ordinem sacrum; adeòque invalidum esse votum de eo suscipiendo.

5. Resp. ad secundum quarto: Voto continentiae non tantum ex parte non voventis (utpote qui cognito tali voto potest cum alio inire licite sponsalia & matrimonium) sed integrè solvi sponsalia; docent Pont. *l. c. c. 12. n. 4.* Valq. *opus. de rest. c. 3. §. 3. du. 6. n. 17.* Suar. *l. 2. de voto. c. 4. n. 13.* Gutt. *de mat. c. 26. n. 1.* Azor. *p. 1. l. 11. c. 21. q. 10.* Castrop. *p. 20. n. 6.* contrarium tenent Sanch. *l. 1. d. 46. n. 9.* Laym. *l. c. c. 2. n. 6.* non negant tamen hi posteriores AA. votum tale esse omnino invalidum; sed docent, quòd quamvis invalidum sit, quatenus continet obligationem non contrahendi matrimonium cum eo, cui fidem dederat, valeat tamen, quatenus continet obligationem contracto matrimonio non petendi ab ea debitum, neque etiam non nubendi alteri; nec mirum sit, quòd ex parte sit validum, & ex alia parte invalidum; cum respiciat diversa objecta juxta *c. placet. de convers. conjugat.* Ratio verò horum AA. est, quòd conditio illa: nisi voluero

celibem vitam ducere: non intelligitur seu imbibitur in contractu sponsalium ex natura rei; quia aliàs in qualibet promissione facta homini intelligeretur excepta conditio de meliore bono, quod, ut ait Castrop. absurdum est. Unde etiam quod dicitur *c. per venit. de jurejur.* promissum non censetur infringere, qui in melius commutat, intelligendum est de promissionibus soli Deo factis; non verò in iis, quæ fiunt in favorem hominum, quibus non semper placent meliora, & quorum violatio derogat juri quæsito alterius. Barbof. *in cit. c. 2.* Neque ea subintelligitur ex jure positivo; cum solus religiosus status ob singularem ejus perfectionem inveniat exceptus, quæ exceptio ad alios casus non est extendenda; cum hæc extensio cedat in præjudicium juris acquisiti alteri. Neque etiam ex mutuo consensu contrahentium, cum hi nihil minus quam jus servandi castitatem sibi reservare intendant. Ac denique votum castitatis non judicari sufficiens ad solvenda sponsalia patet ex eo, quod sponsus renuens implere sponsalia compellitur à Judice, tam etsi assermet, se astrinxisse voto castitatis, nisi religionem ingrediatur, ut tenet ipse Azor. *l. c. Palud. in 4. d. 27. q. 1. cas. 5.* Sylv. *v. sponsalia, q. 1.* Ad illud autem, quod obmovent adversarii, nimirum dum duo vincula incompatibilia concurrunt, fortius prævalere; vinculum verò castitatis esse fortius vinculo sponsalium, facillè respondent, vinculum illud castitatis respectu ad sponsum non esse validum; esse vero validum quò ad alios, adeoque non impedire sponsalia contracta, sed contrahenda. Porro cum talis vovens juxta hos AA. teneatur contrahere matrimonium, & reddere debitum, non tamen possit illud petere, expedit, cum petere ab Episcopo aliisve privilegium habentibus dispensationem, quæ facillè concedi solet ob periculum incontinentiæ. Laym. Castrop. *ll. c. 1.* De cæterois, qui ante vel post sponsalia aut etiam matrimonium ratum vovit castitatem, non tenentur ingredi religionem vel ordinem sacrum suscipere, etsi hæc sit via tutior servandi illud votum, ut tenent Vega. Nav. Palud. Sylv. & alii apud Castrop. *n. 8.* cum non teneatur uti medio tam arduo & difficili ad voti observationem, ut cum communi tradunt Sanch. *d. 46. n. 13.* Gutt. *c. 26. n. 1.* Laym. *l. c. n. 9.* Lessl. *2. c. 41. n. 52.* Castrop. *n. 9.* Quod attinet ad *c. veniens. qui clerici vel voventes*; in quo se fundant utriusque partis AA. ubi quædam mulier sponsalia contraxit cum alio absente, cujus favitiâ perterrita ex suavis alicujus Eremitæ emisit votum castitatis, quo emissio & viro illo ad alias nuptias transiente, ipsa quoque nubere alteri volebat ob periculum incontinentiæ; Papa Alexand. III. desuper consultus respondit: *Hos itaque attendentes tutius esse, ut præfata mulier post fidem & votum simpliciter oblarum matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat, mandamus, quatenus, si plus non processit, sibi de fidei mentis à & voto violato satisfactionem indicas, & ei, cui vult nubere, in Domino licentiam concedere non postponas.* Ex quo, ut censent AA. primæ sententiæ, patet, votum illud validum fuisse, aliàs dispensatione non eguisset; quòd autem videantur & sponsalia valuisse, dum fœminæ ob violatam fidem imponitur pœnitentia, id Azor. & Pont. dicunt processisse quò ad forum externum, in quo nondum de voto constabat; eo verò probato concessam fuisse dispensationem in voto. E contra AA. alii, *cit. cap. suæ* potius sententiæ favere putant; eò quòd Papa præcipiat illi fœminæ injungi pœnitentiam, & pro violato voto (per voluntatem nimirum, quam habebat violandi illud nubendo alteri, ut *Glos. ibi.*) & pro fide sponso mentita; adeoque constiterit Papa votum,

& vi illius violatio sponsalium, ac consequenter non censet Papa ex illo voto non dissolvi sponsalia; aliàs illo facto non esset fides sponsalium violata.

Quæst. 60. An & qualiter solvantur sponsalia per sponsalia de futuro subsequuta.

1. Resp. primò: Per sponsalia posteriora absque juramento vel copula non solvantur priora; cum illa posteriora sint nulla, utpote de re illicita & alteri debita. Ex parte tamen repulsi dissolvuntur; tum quia contrahens secunda prioribus renuntiare censetur; tum quia alteri sufficientem caulam resiliendi præbet; Castrop. *p. 22. n. 1.* cum communi. Proceditque id ipsum, etiam si sponsalia posteriora sint juramento firmata; quia adhuc sunt in valida, utpote de re iniqua cedente in præjudicium tertii; neque juramentum debet esse vinculum iniquitatis, alitrigens ad id, quòd licitè fieri non potest *c. quamvis. pactum. de pactis n. 6.* ubi: quòd juramentum pacto appositum servandum est, cum non redundat in alterius detrimentum; & *c. cum contingat. de jurejur.* ubi, quòd servari debeant hujusmodi juramenta, cum in alterius præjudicium non redundat: ita tenent cum communi Pirh. *n. 56.* Castrop. *n. 2.* Sanch. *l. 1. d. 50. n. 2.* Gutt. *c. 28. num. 1.* Porro cessantibus aliunde prioribus sponsalibus V. G. quia sponsa moritur, ingreditur religionem, posteriora sponsalia contracta tempore priorum sponsalium valere; & vi eorum obligari quem ad contrahendum cum secunda; tenent Rebell. *l. 4. q. 8. f. 6. concl. 4.* Covar. *in 4. decret. part. 1. c. 4. §. 1. n. 10.* contrarium, sive nullam esse obligationem contrahendi melius tenent Sanch. *n. 6.* Cóninck. *d. 23. du. 4. n. 29.* Castrop. *n. 4.* eò quòd contrahens illa sponsalia secunda intendit se obligare absolutè, & non sub conditione (si priora sponsalia solvantur) ergo cum sic contracta sponsalia durante valore priorum sponsalium non potuerunt inducere obligationem ullam, neque tempore solutionis priorum sponsalium vim ullam habent obligandi.

2. Resp. Secundo: Dum secundis sponsalibus accessit copula muliere ignara priorum sponsalium, & permittente copulam sub spe & promissione matrimonii, priora sponsalia nullam specialem qualitatem adjunctam habentia solvantur ex parte utriusque; Castrop. *p. 22. n. 6.* citatis Major. *in 4. d. 27. q. 5.* Rebell. *l. 4. de oblig. just. q. 8. f. 8. n. 56.* Cón. *l. c. concl. 4. n. 34.* Pont. *l. c. c. 14. n. 4.* contra Sotum. *in 4. d. 27. q. 2. a. 4. du. 3.* Henriq. *l. 1. 1. de mar. c. 13. n. 3.* Sanch. *l. 1. d. 49. n. 5.* Gutt. *c. 27. n. 7.* e quibus tamen Gutt. & Henriq. sic limitant suam sententiam, ut, si secunda fœmina grave damnum pateretur, si sponsalia cum ea contracta non implerentur; prima verò fœmina nullum vel leve, hæc teneretur obligationem suam remittere, ut grave damnum alterius evitetur, in quo casu Judex possit compellere contrahentem, ut cum secunda contrahat matrimonium. Ratio responsionis est, quòd obligatio contrahendi matrimonium cum secunda sit ex contractu oneroso ob usum corporis sub ea conditione permissum; priorum verò sponsalium obligatio sit omnino gratuita & liberalis; obligatio autem liberalis, utpote de concedendo lucro, cedere debeat obligationi onerosæ, quæ est de vitando damno, cui semper favendum. Quemadmodum si equum liberaliter promissum Petro vendas Joanni pretio accepto & consumpto, equum debes tradere Joanni. Arg. *l. quoties. c. de rei vindic.* ubi: *Res vendita auri, & alteri vendita & tradita, huic debetur;* debet itaque contrahens illa sponsalia secunda fœminæ illi, quæ aliã viã non vult sibi satisfieri, se tradere in conjugium. Unde licet sponsa prior privetur jure sibi quæsito,

id

id ei sustinendum est, ne secunda sponsa gravius lædatur. Porro quæstio, num per posteriora sponsalia subsecutâ copulâ solvantur prima tanquam per verum matrimonium consummatum in iis partibus, ubi Tridentinum non est receptum; non caret difficultate; in qua certa est affirmativa; si sponsi hac ratione, nimirum habendo copulam contrahere voluerint matrimonium. Dum verò de intentione non aliter constat quàm ex eo, quòd secunda sponsalia contraxerunt, & postmodum copulam habuerunt, longè verius putat Castrop. n. 8. præsumi debere, copulam illam habitam affectu conjugali, & antecedenter ad eam explicuisse suos consensus de præsentè; cum præsumptio delicti, quòd ad fieri potest, sit omnino vitanda. Unde etiam Ecclesia præsumit sponso de futuro se cognoscendo contractum matrimonii copulâ præmississe, uti docent Sanch. l. c. n. 1. Henriq. n. 3. Pont. e. 14. in fine.

Quæst. 61. An & qualiter priora sponsalia solvantur per secunda de præsentè, sive per subsequens cum alia matrimonium.

1. Resp. Primo: Indubitatum est solvi illa ex parte illius, quæ non contraxit matrimonium; quia huic præbetur iustissima causa resiliendi, etiam absque eo, quòd contrahens remitteret ei obligationem. Unde procedit id ipsum, etiam si invalidè contraxisset matrimonium. Sanch. l. 1. d. 42. n. 1. Gutt. c. 27. n. 2. Coninck. d. 23. d. 4. concl. 1. n. 28. Castrop. p. 21. n. 1.

2. Resp. Secundò: Indubitatum quoque est contrahentem matrimonium invalidè non liberari obligatione sua, sponsâ primâ nolente eam remittere; Sanch. Gutt. ll. cit. Castrop. n. 2. quia non præstat impedimentum (intelligi implendi prima sponsalia) quòd de jure non sortitur effectum; *reg. non præstat. de reg. jur. in 6.*

3. Resp. Tertiò: Matrimonio cum secunda contracto, dissoluto dein per ejusdem mortem vel professionem religiosam non esse priora sponsalia soluta, quòd ad eum, qui matrimonium illud contraxerat; sed teneri eum priore sponsâ volente eam ducere, docet Castrop. n. 4. cum Pont. l. 12. c. 13. n. 4. Vega. l. 6. sum. cas. 125. Coninck. l. c. concl. 3. n. 32. Ledesma. & alii, contra Sanch. l. c. n. 3. Gutt. l. c. n. 3. Laym. l. 5. sum. tr. 10. p. 1. c. 2. in fine. Rodriq. vir. 1. sum. c. 245. n. 8. Pirh. h. t. n. 49. eò quòd matrimonium sublequens, eo durante, sponsalium priorum executionem impediatur, obligationem tamen illorum non extinguat. Non ex jure positivo; quia textus *c. sicut. & c. si inter. h. t.* adducti ab adversariis solum decidunt, talem contrahentem matrimonium cum secunda debere manere cum secunda; nihil verò decidunt, num per hoc solvatur ab obligatione priorum sponsalium, ita ut soluto illo matrimonio, non teneatur ducere primam. Non jure naturali; cum priorum illorum sponsalium obligatio optimè consistere possit cum matrimonio cum alia contracto, suspensa veluti, & eo soluto reviviscens; & hoc quidem convenientissimè, ut Castrop. ne matrimonium malitiosè contrahens commodum sine necessitate ex sua industria reportet, & pars relicta damnum & juris sibi debiti privationem. Confirmantur hæc exemplis. Primò religionem vovens, si contrahat matrimonium, hoc soluto, tenetur intrare religionem; quia obligatio voti religionis licet suspensa fuerit tempore matrimonii, non tamen fuit extincta; quia hæc extinctio non fuit necessaria. Secundò si Petro promittas vel vendas

equum, & hæc promissione vel venditione non obstante Joanni vendas & tradas equum, equus sit Joannis, sed si Joannes tibi redderet equum, teneris illum equum tradere Petro, ac ita priorem venditionem exequi; quia id facere potes. Neque opponas textum l. 5. de regular. in 6. ubi votum profitendi in strictiore extinguitur per professionem in laxiore; nam id provenit ex speciali juris positivi dispositione nempe *cit. cap.* ubi id tribuitur solennitati votorum seu professionis in religione laxiore, ut pax monasteriorum & profitentium servetur; disparitas etiam est in eo, quòd professio sit vinculum perpetuum, quòd sola morte profitentis extingui potest; matrimonium verò solvi potest morte vel professione alterius contrahentis, quòd soluto aptus est priorum sponsalium obligationem implere. Item quòd in casu *cit. cap.* item sit creditor, nempe Deus, cui præstaretur res præstantior professione in religione laxiore, quàm quòd præstitum per votum ingrediendi religionem strictiorem, ita Castrop. n. 5.

Quæst. 62. An & qualiter ex causa fornicationis, osculorum & tactuum impudicorum solvantur sponsalia.

1. Resp. ad primum primò: Ex fornicatione solvantur sponsalia ex parte innocentis (non verò ex parte nocentis; cum is ex iniquitate sua commodum reportare, & innocentem jure suo privare non debeat) si enim per eam solvatur ipsum conjugium, quòd ad torum seu cohabitationem, multò magis obligatio remota ad talem cohabitationem. Castrop. p. 25. n. 1. Pirh. n. 60. cum communi juxta *c. quemadmodum. de jurejur.* Procedit id ipsum, etiam si sponsalia sint jurata; cum juramentum sequatur naturam actûs, cui apponitur. Sanch. l. 1. d. 55. Gutt. c. 31. n. 1. Laym. l. c. an. 10. Castrop. Pirh. ll. cit. Item, sive sponsus sive sponsa fornicetur; cum uterque sponsorum vi sponsalium sit æquè obligatus corpus suum nemine tradere ad usum, sed servare comperti. Pirh. Gutt. Castrop. Laym. ll. cit. Sanch. d. 55. n. 4. Menoch. de arb. cas. 455. n. 5. Covar. in 4. decret. p. 1. c. 5. sub n. 2.

2. Resp. ad primum secundò: Sponsalia quoque dissolvi ob copulam violentam sponsæ, seu sponsam violenter oppressam; non quidem quia sponsa violavit fidem, aut suspectam se reddidit de violanda fide stante matrimonio; sed quia reddita notabiliter vilior, & probrosam sit ducere talem, exponaturque sponsus periculo alendi alienam prolem. Unde *c. raptor. 27. q. 2.* permittitur sponso sponsam sine culpa raptam ducere vel repudiare; ita cum communiore docent Sanch. l. 1. d. 55. n. 7. Laym. n. 10. Covar. n. 5. Sylv. v. Sponsal. n. 10. Cas. 7. Castrop. n. 5. contra Fabien. & Armill. v. Sponsalia. De sponso verò vim patiente, seu per vim adacto (si fortè id fieri potest) contrarium, nempe sponsam non posse propterea resilire à sponsalibus, sentiunt Castrop. n. 6. Sanch. l. c. n. 8. Pont. c. 17. num. 3. & c. contra Gutt. c. 31. de mat. n. 3. & Gl. in c. sic quoque. 27. q. 2. in fine; eò quòd per hoc nulla infamia accrescat viro. Putat tamen Castrop. posse sponsam solvere sponsalia ob sponsum Sodomiticè cognitum; eò quòd negari nequeat ob tale stuprum vilioris redditum, & fœminæ probrosam talem ducere.

3. Resp. ad primum tertio: utroque sponso fornicante, sponsum resilire posse, non sponsam, tenent Laym. n. 11. Sanch. n. 9. Gutt. n. 4. Pont. c. 17. n. 3. cum communiore, eò quòd licet ob fidei jurisque promissi violationem utriusque sponsi fornicatio sit æqualis, ob notam tamen & infamiam sit

lit

fit inæqualis; quippe fornicatio sponsæ est fædior & sponso detestabilior, arg. *l. est crimene. c. ad leg. Jul. de adult. l. palam. ff. de ritu nupt.* Neque obstat, quod stante matrimonio hæc delicta mutuo compenentur, & neutra pars se ab altera separare possit quod ad totum; quia matrimonii obligatio quod ad torum difficilius solvitur quam obligatio sponsalium. Nihilominus contrarium docent alii, nimirum sponsam fornicantem ob fornicationem sponsi resilire quoque posse, eò quod causa, quam habet sponsa resiliendi ob fornicationem sponsi non tollatur, per hoc, quod sponsa quoque fornicetur; cum, quando uterque sponfus culpabilis est in sponsalium executione, utriusque permissum est resilire, neque unius culpa alterius culpa compenentur, ut tradit ipse Sanch. *d. 53. num. 6. Gutt. c. 24. n. 10.* adeòque idipsum quoque liceat in causa fornicationis.

4. Resp. Ad secundum: Oscula & tactus admissi à sponsa dant sponso sufficientem causam dissolvendi sponsalia; eò quod per hoc sponsa censetur impudica, & ita vilis, ut sine nota duci non possit. Secus esse de viro, eò quod is per hoc non reddatur ita vilis, nec probum sit feminae talem ducere, tenent cum communi; Laym. *cit. n. 10.* Sanch. *d. 55. n. 5. Gutt. c. 31. n. 2. Pont. c. 17. n. 3. Cönninck. l. c. du. 7. n. 56.* quamvis hic & Laym. id ita limitet: nisi oscula & tactus à sponso habiti sint ita frequentes, ut merito timendum sit, quod sponsam non sit amaturus, aut fidem non servaturus. Nihilominus hic iterum Castrop. *n. 8.* tenet contrarium, nimirum, quod sive à sponso sive à sponsa admittantur oscula & tactus impudici, pars innocens habeat sufficientem causam resiliendi; eò quod per talia oscula & tactus violetur fides data in sponsalibus, & fidem violanti non sit necessario servanda fides. Ad hæc non minus sponsum reputari impudicum, & non minor ingeratur suspicio sponsæ, se ab eo non amandam, nec sibi fidem servandam stante matrimonio, quæ sufficiunt ad sponsalium solutionem.

Quest. 63. An & qualiter per absentiam solvantur sponsalia.

Resp. Primò: Dum sponfus sponsam insciã vel non consentiente terram dimittit, & in alias partes se transfert, sponsam à lege sponsalium soluta est; tum quia sic discedens videtur renuntiare sponsalibus: tum quia sponsam non tenetur sponsum mutantem domicilium sequi. Sanch. *l. 1. de sponsal. d. 52. n. 14. Pont. l. 12. c. 15. n. 1. Laym. l. 5. tr. 10. part. 1. c. 2. n. 15. Castrop. p. 23. n. 4.* cum communi juxta *c. de illis. h. t.* idque etiam, licet sponsalia sint jurata, ut expressè habet *cit. textus*; in quo dum femina imponitur pœnitentia pro perjurio, id intelligendum, ut explicat ipse textus, quando ipsa in causa fuit absentia sponsi, matrimonium debito tempore non implendo. Laym. Castrop. *ll. cit.* Sed neque in hoc casu tenetur expectare biennium aut triennium. Sanch. *d. 54. n. 6. Laym. n. 14. Pont. n. 2. Castrop. l. c.* Neque licentiam sponsi aut Judicis sententiam. Sanch. Castrop. *ll. cit.* Tò enim liberum, quò utitur *cit. textus* dicendo: liberum erit mulieribus ipsi ad alia vota se transferre; quippe quæ dictio consensum & auctoritatem alterius tanquam necessariam excludit *cit. AA. cum Gl. in c. cum plures v. liberè. de off. delegat. Bald. in c. que in ecclesiis. de const. n. 6.* Porro citatus textus, ut colligitur ex illis ejus verbis: *Qui terram dimittant, ad alias partes se conferentes;*

tantum loquitur de mutantibus domicilium. Laym. *n. 15. Pont. Castrop. ll. cit.* neque enim qui negotii gerendi vel causam studendi alio se confert, terram dimittit; *l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. vel amit. possess. & l. 2. de incolis.* Possit tamen etiam textum illum intelligi de transferente se alio citra mutationem domicilii, cum dicatur & absentia, sic, ut de proximo sponsi reditu minime sit spes, quod fieri potest, licet non sit in longinquo, tradunt alii; quin & si sponfus sit vagabundus, ut Barb. *in cit. c. n. 4.*

2. Resp. Secundò: Dum verò sponfus ex causa aliqua necessaria vel voluntaria discedat reverfus consentiente sponsa, tenetur illa toto tempore expectare, quò inter eos convenit. Si verò ea insciã vel dissentiente discessit, & causa discellus fuit necessaria. V. G. agritudo, mors parentum, grave aliud negotium, ex Jure Civili *l. sepe. ff. de sponsal. sponsæ expectandus erit finis negotii.* Si autem causa discellus intra provinciam fuit honesta, sed voluntaria, expectandum est per biennium; *l. 2. c. de spons.* Si extra provinciam, per triennium, *l. 2. ff. de repudiis.* Has leges civiles Jure canonico non esse correctas (siquidem *cit. c. de illis.* loquitur tantum de mutante domicilium, non de reverfuro) adeoque servandus (eò quod in his, quæ Jure canonico statuta non sunt, Jus civile servandum est, si ibi decisã reperiantur, dum nihil continent contra conscientiam, aut quicquam statuunt in materia, Laicorum potestati non subiecta. *c. 1. de oper. novi nuntiat. maxime cum sponsalia, quamvis ad Sacramentum ordinentur, non sint nisi contractus quidam politicus*) censent Canis. *in cit. c. de illis.* Menoch. *de arb. l. 2. c. 455. num. 7. Rebell. l. 4. q. 8. sect. 3. n. 2. & 3. Laym. cit. n. 14. & alii apud Sanch. cit. d. 54. n. 5.* Dictas verò leges corrigi per Jus canonicum *cit. c. de illis.* ac ideo servandas necessario non esse, tenent Sanch. *l. c. n. 6. Gutt. c. 30. n. 3.* & plerimi apud illos. Sed & quidquid sit de ea correctione, eas in præsentem casum locum non habere, adeoque servandas non esse, sentiunt quoque Castrop. *l. c. n. 2. Pont. l. c. c. 15. n. 4.* hæc ducti ratione; quod leges istæ biennium vel triennium statuunt, non ut sponsa possit resilire; id enim statim poterat, & ad alia vota transire solo suo consensu, quò, etiam spectato Jure civili sponsalia dissolvebantur; sed ut id possit retentis arthiis & donatis à sponso, quæ retinere non poterat, nisi constaret sponsum culpabilem in executione sponsalium. De cætero verò, cum Jure canonico obligatio sponsalium, ita firma sit, ut nequeat pro cujusque arbitrio dissolvi, sed veniat dissolvenda non aliter, quam si sponfus gravem causam dissolutionis præbeat, quæ contingere potest biennio non expectato. V. G. quia sponsa tamdiu dilatis nuptiis adire potest periculum incontinentiæ, potest amittere opportunitatem paræ aut melioris connubii, decisio hæc juris civilis necessario servanda non est. Ut autem sponsa in hoc casu absentia prudenter aut etiam validè dissolvat sponsalia, certa esse debet, sponsum de proximo non rediturum. Abb. *in cit. c. de illis. in fine. Præposit. ibid. n. 5. Sanch. n. 12. Gutt. n. 7. Castrop. n. 3.* Et si sponfus est in loco propinquo, debet sponsum requirere, ut intra certum tempus ad matrimonium contrahendum accedat; & quòd si is justo impedimento detineatur, penes Judicem ecclesiasticum erit inspecta sponsæ qualitate, de periculo incontinentiæ aliisque circumstantiis judicare, an sit sufficiens causa dissolvendi sponsalia. Sanch. *n. 11. Gutt. n. 2. & 6. Covar. in 4. decret. p. 1. c. 5. n. 7. Castrop. cit. n. 3.*

3. Porro

3. Porro quæ dicta de absentia Sponsi à fortiore procedunt in absentia Sponsæ; tum quia Sponsus & Sponsa sunt correlativa, & disposita de uno censentur quoque disposita de alia, dum subest eadem ratio, uti est in præsentia; tum quia ex absentia Sponsæ facilius sinistra suspicio concipi solet, Castrop. num. 4. citatis Cyno & Bald. in l. 2. in fine c. de Sponsal. Alex. in c. de illis n. 16. Sanch. l. c. n. 1. Gutt. l. c. n. 1.

Quest. 64. Qualiter solvantur Sponsalia ob lapsum termini præfixi.

1. Resp. primò: Dum dies nulla designata, quâ explenda Sponsalia per celebrationem matrimonii, estque tamen à consuetudine statutum aliquod tempus, intra quod in isto loco compleri solent Sponsalia, ille Sponsorum liberabitur ab obligatione, qui intra illud tempus ea implere vult, altero sine iusta causa renuente; præsumi enim non potest, Sponsum se obligasse ad diutius expectandum sine nuptiis, præsertim cum huiusmodi promissiones, ubi aliud non exprimitur, quò ad obligationem promissum implend merito censentur fieri, prout usus communis & consuetudo fert, Krimer. ad 4. decret. num. 298. Si verò Sponsus afferat impedimentum legitimum à Sponsa ignoratum priùs, quo Sponsalium executio ultra illud consuetum tempus multum differri deberet; Judex interpellandus erit, ut pro qualitate negotii & Sponsæ, præfigat illi terminum, ultra quem expectare amplius non teneatur Sponsa. Krimer l. c. Castrop. p. 24. num. 1. citato Cöninck. d. 23. dub. 6. num. 43. & 44. quæ etiam limitatio applicanda resp. seq.

2. Resp. secundò: Dum tempus certum præfixum non est, neque ab ipsis contrahentibus, neque à dicta consuetudine, Sponsalia solvi non posse ait: Castrop. l. c. nisi ob eam moram Sponsi, ex qua prudenter colligi possit, eum Sponsalibus renunciassè, aut fidem datam violare; quæ autem ea sit mora, ex qua id prudenter colligi possit, non arbitrio Sponsæ relinquendum, ne proprio amore decepta iniquè iudicet, sed interpellandus denuo Judex, qui negotio prudenter examinato declaret moram esse sufficientem ad dissolvendum Sponsalia.

3. Resp. tertio: Dum certus dies exequendis Sponsalibus designatus est ita, ut ad illum usque differri possit executio, & exinde ea sollicitanda & præstanda (uti contingit in obligatione solvendi pecuniam, cui certus dies designatur, non ut si illo die facta non sit solutio, extinguatur obligatio, sed ut debitor intelligat, usque ad illum diem permitti solutionem differri, eo autem adveniente, eam exigere posse & præstari debere) eâ non præstitâ eo die non dissolvuntur Sponsalia, neque ex parte illius, qui in mora est; quia is ex iniquitate sua, dum mora est culpabilis, commodum reportare nequit, vel etiam ex impedimento suo iusto alteri nolenti inferri injuriam resiliendo. Neque etiam ex parte alterius, qui non est in mora; siquidem alter, licet omitendo illo die exequi Sponsalia, sit etiam culpabilis, si tamen paratus sit brevi tempore ea implere, non est censendus culpam gravem admisisse, nec fidem violasse, quod requiritur, ut pars altera innocens deobligetur & resiliere queat, Cöninck. l. c. num. 45. concl. 3. sed pars, quæ non est in mora urgere potest apud legitimum Judicem, R. P. Leur. Jur. Can. Lib. IV.

ut alteri statuatur terminus, ultra quem, si is differat executionem, alter liberetur sua obligatione, sive, si velit, resiliere possit. Ratio hujus à priore est, quòd in tali obligatione contineantur duo, sive virtualiter duplex; sive unum vel una contrahendi absolute matrimonium, alterum sive altera contrahendi illud illa die; & consequenter, licet hæc posterior non impleatur, prior tamen, utpote absoluta & ab hac secunda independens, perseverat. Castrop. n. 2. juncto num. 4.

4. Resp. quartò: Si verò dies Sponsalibus exequendis designatus est ita, ut si eo die non fiat executio, obligatio extinguatur, imprimis ex parte illius, qui fuit in mora, non solvantur Sponsalia, sed persistit obligatio contrahendi matrimonium; vel enim mora fuit culpabilis, & tunc dolus, malitia aliave culpa ei esse non debet commodo, vel non fuit culpabilis, eò quòd iusto impedimento fuerit impeditus eo die implere obligationem suam, & neque tunc adhuc liberabitur ab obligatione (etsi videri posset ea liberari, utpote quæ dictæ diei annexa fuit) quia æquum non est ob defectum suum etiam inculpabilem alteram partem private jure suo quærere. Cöninck. l. c. Sanch. d. 53. num. 7. & 8. Castrop. num. 5. qui etiam addit, talem inculpabiliter non implentem Sponsalia statuto die, teneri adhuc ad contrahendum matrimonium, non in vi Sponsalium promissionis, quæ jam cessaverit; neque in vi injuriæ alicui alteri illatæ, cum nulla fuit; sed in vi rei alienæ acceptæ & retentæ, dum nimirum retinet seipsum, qui alteri ad contrahendum matrimonium debitus erat, & traditus non erat. Sed videtur peti principium, dum in quæstione est, num talis inculpabiliter non implens Sponsalia detineat amplius rem alienam, utpote qualis non manet per dissolutionem Sponsalium & cessationem obligationis contrahendi matrimonium; dein alter, qui paratus fuit statuto tempore implere Sponsalia, alio id culpabiliter omitente, solutus est ab obligatione sua, & si vult, resiliere potest, idque etiam si Sponsalia jurata fuerint. Castrop. num. 6. cum communi juxta expressum textum c. sicut. h. t. Unde etiam si uterque fuit in mora culpabilis, uterque deobligatur & resiliere potest, Castrop. l. c. Sanch. l. c. num. 6. Cöninck. l. c. num. 49. Pont. l. 12. de Sponsal. c. 16. num. 4. An verò etiam mora inculpabilis det quoque alteri parti sufficientem causam resiliendi, in eo non conveniunt AA. negant Sanch. d. 23. num. 7. Pont. l. c. Gutt. de mat. c. 24. num. 10. eò quòd dici non debeat per eum stare, quò minus impleta obligatio, qui eam implere iuste impeditus fuit, Arg. reg. jur. 66. in 6. et imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod fuerat faciendum, reg. 41. juris in 6. quodque Ingitimè impedito non currat tempus. c. quia diversitatem, de concess. præb. E contra affirmat Castrop. num. 8. citans pro se Nav. c. 22. num. 27. cas. 11. Cöninck. d. 23. du. 6. num. 47. Laym. h. f. tr. 10. part. 1. c. 2. num. 17. Rationem dat, quòd Sponsus ideo præigentibus Sponsalibus terminum, ne diutius à nuptiis abstineant, neve occasionem commodam sibi oblatam contrahendi matrimonium amittant, quam timent postea non inveniendam, æquè damno

damnosum sit, sive pars culpabiliter, sive inculpabiliter omiteat contrahere; quodque Pontifex in *cit. c. fecit*, declarando liberum ab obligatione, per quem non stat Sponsalia perfici, non meminerit, an per culpabilem an inculpabilem moram faciat, ad *reg. illam 66.* dicit illam locum habere in promissione libertatis, legatis, testamentis, institutionibus &c. in quibus jus benignè interpretatur voluntatem concedentis, ne is velit donatione privare eum, sine cujus culpa conditio requisita non ponitur; quod ad contractus onerosos extendi non debet. Ad *reg. 41.* dicit, quod loquatur de pœna contrahenda, sive ex conventionem, sive ex lege; cum hæc non afficiat eum, per quem inculpabiliter stetit non fieri, quod faciendum.

Porro ad dignoscendum (dum non constat de intentione contrahentium) num terminus adjectus ad finiendam obligationem, an verò ad finiendam potius dilationem sollicitandamque expletionem obligationis, Castrop. *omissis regulis*, quas affert Sanch. *d. 53. num. 3.* tanquam minus firmis, recurrendum ait ad motiva, ob quæ præfixus terminus, nimirum, ut si utraque pars, vel ea, quæ cupit diem adjici, mota ad hoc fuit, quia sibi expedit, vel cum hac, vel cum alia, quæ sibi offertur, contrahere matrimonium intra illud tempus, quod timeatur neglectis illis matrimonii, non inventurus postea aliud ita commodum, tunc censetur dies adjectus ad finiendam obligationem; si verò moti ad statuendum diem, ne aliqua ratione matrimonium, quod maxime cupiunt, impediatur, dies adjectus censetur solum ad sollicitandam obligationis impletionem.

Quæst. 65. An & qualiter Sponsalia dissolvantur ob superveniens impedimentum matrimoniale.

1. **R**esp. primò: Ob superveniens impedimentum tantum impediens, excepto voto religionis & castitatis Sponsalia non solvuntur etiam ex parte innocentis; cum nullum præter dictum impedire matrimonium, egerique dispensatione, sit probabilissimum. Castrop. *p. 26. n. 1.* citatis Sanch. *l. 1. d. 56. num. 3.* Cön. *d. 23. du. 5. n. 36.* contra Gutt. *de mat. c. 31. n. 2.*

2. **R**esp. secundò: Ob superveniens impedimentum dirimens. V. G. affinitatis, cognationis solvuntur Sponsalia ex parte innocentis; huic siquidem ad resiliendum sufficiens data est causa per appositionem impedimenti reddentis matrimonium impossibile; ita etiam, ut hæc ratione acquirendo jus resiliendi non teneatur admittere dispensationem à potente dispensare oblatam. Castrop. *num. 2.* Cöninck. *num. 37.* Apponentis verò impedimentum obligatio, etsi durante impedimento sit suspensa, non est sublata; sed sublato per dispensationem impedimento, tenetur stare promissis, si innocens velit; quia æquum non est, ut commodum, nimirum immunitatem, à fide præstita referat ex culpa sua. Castrop. Cöninck. *LL. cit.* Sanch. *d. 56. in fine.* Gutt. *d. 32. num. 2.*

Porro apponentem absolutè teneri procurare dispensationem altero exigente; eò quòd, cum ex justitia tenebatur contrahere matrimonium, adeo-

que ei contrahendo non ponere impedimentum, jus alterius ponendo hoc impedimentum læsum à se & alià viâ non reparabile, ex justitia teneatur reparare; idque etiam si impensæ magnæ sint faciendæ pro impetranda dispensatione, dum ex aliàs solitæ sint fieri in hujusmodi dispensationem, tenet Castrop. *num. 4.* citans Ledesm. *de mat. q. 43. caus. 3.* quos sequitur Krimer. *num. 322.* contra Filiuc. *de mat. c. 8. q. 8.* libertatem ab hac obligatione ponentem impedimentum, ubi pars altera notabile damnum non patitur, ex omissione matrimonii, item contra Sanch. Cön. Gutt. *LL. cit.* & alios, in quantum negant teneri illum ad hoc, extra casus, ubi quis fœminam spe matrimonii deflorasset, gravemque fœmæ jacturam, si nuptiæ non sequantur, ei intulit, dum dispensatio hæc sine difficultate & magnis sumptibus impetrari nequit; eò quòd obligatio contracta ex Sponsalibus urgeat solum ad adhibenda pro executione media necessaria & facilia; ad quod tamen bene responderet Castrop. neminem quidem vi Sponsalium obligationem esse ad procurandam dispensationem impedimenti dirimentis, multoque minus ad procurandam illam magnis sumptibus & via difficili; bene tamen ad hoc obligati aliquem ex iniqua & injusta impedimenti appositione, respectu cujus, & juris alterius per hoc læsi dispensatio non est medium extraordinarium, sed ordinarium per se requisitum.

Quæst. 66. An & qualiter solvantur Sponsalia ob superveniens notabilem mutationem ex parte Sponsi vel Sponsæ.

Resp. Solvuntur (intellige ex parte illæsi, ita ut is resiliere possit) ob quamlibet causam novam rationabilem & mutationem notabilem contractis Sponsalibus superveniens, dum ob eam notabiliter difficilior redditur matrimonium, sive dum ea talem inducit difficultatem, ut merito quis prudentum judicio, si ab initio exstitisset & cognita fuisset, Sponsalia non contraxisset; eò quòd promissio non obliget ultra promittentis intentionem; nemo autem præsumatur se obligate voluisse ad casum tam difficilem, ut ob eum præcognitum quivis prudens & cordatus à promissione matrimonii abstinuisset, Pirh. *h. t. num. 65.* Laym. *l. 5. sum. tr. 10. p. 1. c. 2. num. 18.* Sanch. *l. 1. d. 62. num. 3.* Arg. *c. quemadmodum. de jurejur.* procedit id ipsum, etiam si Sponsalia jurata sint; cum juramentum afficiat seu includat omnes conditiones contractus, cui adjicitur. *l. fin. c. de numerat. pecun.* adeoque imbibat hanc tacitam conditionem; rebus in eodem statu permanentibus. Castrop. *p. 79. num. 3.* Pirh. *l. c.* Sanch. *num. 4.* unde nec opus in hoc casu petere relaxationem juramenti, ut iidem. De cetero Sponsi vel Sponsæ afferenti, se non fuisse contracturum Sponsalia, si talis ab initio exstitisset, & nota sibi fuisset, in utroque foro fidem habendam esse, dum expensis circumstantiis verisimile est, revera non contracturum Sponsalia, si dicta causa ei cognita fuisset, docent Castrop. *num. 2.* Gutt. *c. 31. n. 9.* Pirh. Laym. *LL. cit.* Sanch. *num. 6.* idque vel maxime, si juramento confirmarent; cum in his, quæ ad animum spectant, ut sunt

sciens

sciencia, ignorantia, intentio &c. standum est cuiusque juramento, si alio modo probari nequeunt. Covar. l. 2. *resolut. c. 10. n. 1.*

Quæst. 67. An igitur tales causa, si præcesserint Sponsalia, & ignorate tunc fuerint, postmodum post ea contracta cognita, pari modo dissolvant Sponsalia, ac si tunc prius cognita.

R Esp. affirmativè Sanch. l. 1. d. 63. num. 2. Gutt. c. 34. num. 2. Laym. l. c. Castrop. l. c. num. 1. Pont. l. 12. de Sponsal. c. 18. à num. 1. cum communi contra Palud. & Gabriel, siquidem respectu talis ignorantis tempore contractus Sponsalium talem causam res notabiliter mutantur seu mutari censentur, appaerente postmodum de novo vitio, censeturque illud tunc apponi, quando ei manifestatur; cum res tunc censetur fieri, quando innotescit. Arg. c. *pastoralis, de exception.* sicut è contra censetur non esse, quando non apparet. l. in lege. ff. de contrah. empr. adde, quòd in generali simpliceque obligatione non censetur, quæ cognita ab obligatione prudenter averterent. l. obligat. general. ff. de pignor. c. veniens. de iurejur. Contrarium tamen dicendum, dum talis ignorantia causa non dedit causam contrahendi, ut dum ita quis affectus fuisset, ut si cautam vel vitium illud cognovisset, tamen adhuc contracturus fuisset (quod tamen nunquam præsumendum esse ait Castrop. cit. p. 29. n. 2. nisi id ipsum quis expresserit) quia eam respectu talis prius ignorantis & postmodum scientis, nulla censetur facta in re mutatio; ita Castrop. l. c. Pont. cit. c. 18. num. 4. Sanch. d. 65. num. 2. &c. Arque ex his jam sequitur, posse aliquem resilire à Sponsalibus, etiam juratis ob fornicationem Sponsæ, ante Sponsalia commissam, quam putabat virginem, Sanch. l. 1. d. 64. num. 3. Castrop. n. 4. Pont. n. 2. Idem secundum hos AA. fieri posse ob fornicationem viduæ; cum quoque probrosum sit ducere viduam inhonestam, adeoque id cognitum ab initio retraxisset à contrahendis Sponsalibus, quin etiam idem procedere, dum quis contraxit Sponsalia cum vidua, quam putabat virginem, censent. Sanch. l. c. Gutt. c. 34. n. 4. Pont. cit. n. 2. contra Coenick. d. 23. du. 7. num. 38. èd quòd in communi estimatione vidua censetur inferioris conditionis quam virgo in ordine ad contrahendum matrimonium. E contra ob ignoratam præcedentem fornicationem Sponsi non posse resilire Sponsam, tenent Pont. l. c. Coen. n. 62. Sanch. d. 63. n. 9. Castrop. n. 9. contra Nav. c. 22. n. 27. èd quòd vir per fornicationem illam non ita sit redditus vilior in estimatione prudentum, nec Sponsa ullam incurrat notam, quòd tali nupserit. Secus tamen censent idem AA. si vir cum pluribus fornicatus fuisset, ut censetur maxime huic vitio deditus, quod ante ignorabat Sponsa; èd quòd Sponsæ probrosum sit ducere talem, & merito timendum, ne contracto matrimonio similia patret, secundum dicta supra, vel etiam si vir haberet prolem ex prioris fornicatione; cum id redderet matrimonium difficilius; tum ob alendam prolem; tum quia id solet esse causa dissidiorum. Castrop. n. 9. quod etiam extendit Coenick. cit. du. 7. concl. 5. num. 62. etiamsi proles esset legitima. Porro conficius causæ sibi sufficientis ad solvenda Spon-

R. P. Lew. Jur. Can. Tomus IV.

salia, censetur juri suo resiliendi renunciare per hoc, quòd post cognitum vitium cognosceret alteram partem; si enim ob talem copulam censentur matrimonio contracto jus divortii remittere, à fortiore per illam censentur remittere jus ad dissolvendum Sponsalia, & hæc in utroque foro, externo nimirum & conscientie. Laym. l. c. num. 20. Castrop. num. 11. Sanch. d. 66. num. 2. Pont. l. c. num. 4.

2. De cæterò contractum Sponsalium ob talem ignorantiam causæ sufficientis ad eorum dissolutionem, non reddi irritum, sed irritandum (intellige, ab ignorante seu decepto, si velit) tenent Castrop. num. 10. citatis Less. l. 2. c. 17. du. 5. num. 31. Coenick. d. 23. du. 9. à num. 72. èd quòd ignorantia hæc seu error versetur solum circa qualitatem, & non circa substantiam contractus, utpote quæ personam respicit absolute & in eam consentit absque eo, quòd consensus hic feratur in qualitates, quæ personam afficere possunt, & ei evenire, licet eo pacto & modo fiat contractus, ut si postea eveniat vel appareat aliquid, quod contractum notabiliter difficiliorem reddat, jus sit comparti resiliendi.

Quæst. 68. An laborans impedimento seu vitio occulto, quod si cognoscetur, partem averteret à Sponsalibus contrahendis, possit eo tacito seu occultato contrahere Sponsalia.

R Esp. primò affirmativè, dum impedimentum tale est, ut reddat nuptias minus commodas, non tamen omnino incommodas (qualia incommoda sunt V. G. si mulier corrupta, notabiliter deformis, pauper, ignobilis, etsi putetur nobilis dives; item si sit famæ non bonæ, improbis moribus, ferotis ingenii, à quibus statuit se corrigere, hæc in matrimonio non efficiunt, etsi minus commodum reddant; cum per hoc, quòd femina sit corrupta, pauper, perditis moribus, corrigendis tamen, non impeditur socialis vita, generatio, honesta proles educatio) siquidem usu & consuetudine satis compertum est, neminem teneri tale impedimentum suum manifestare; quin &, ut Castrop. p. 30. num. 2. si impedimentum tuum cedat in diminutionem status honesti & famæ tuæ, licere non tantum illud tegere, sed & desuper interrogato dissimulare æquivocè respondendo; adeoque pars sibi imputare debet, quòd non melius inquirendo in talia decepta fuerit, quodque prout debuit, exploratum non habuerit alterum, non esse obligatum prodere talia sua impedimenta. Ira docent præter Castrop. Sanch. de matrim. l. 6. d. 27. num. 8. Pont. l. c. d. 18. num. 6. Coen. d. 23. du. 12. concl. 1. & 2. qui tamen etiam advertunt, quandoque per accidens non licere contrahere Sponsalia, multoque minus matrimonium tali impedimento non manifestato, dum nimirum prudenter timetur, matrimonio contracto defectum manifestandum, & partem ægerimè laturam, adeoque inde graves discordias orituras; èd quòd caritas, exigat, nequis commodum suum procutet cum tam gravi damno proximi. Illud quoque certum putat Castrop. n. 3. cum Coen. l. c. n. 93. non licere fingere se esse nobilem, divitem, bonæ famæ &c. ut alium inducat ad contrahendum; quia esset dotata & fraudulenta inductio.

F 2

2. Resp.

2. Resp. secundò: Quamvis idem censeant ex eadem ratione Gasp. Hurtad. l. 2. de *marim. diff. cult.* 17. n. 62. & alii quidam, quibus favent Sanch. l. 1. d. 68. n. 7. pro exemplo adducens morbum Gallicum, & l. 6. d. 27. q. 2. loquens generaliter de impedimentis omnibus, dum impedimentum est tale, quod non tantùm reddat nuptias minùs commodas, sed positivè incommodas & damnosas; qualia V. G. sunt paralytis, lepra, morbus gallicus, aliusque contagiosus, mores perditii absque animo corrigendi, infamia ex genere vel delicto, quæ honestam familiam deturpare possit; cum hæc vel generationem impediunt, vel à sociali vita avertant & honestæ prolis educationi officiant. Rectius tamen id ipsum (nisi forte pars altera eodem defectu laboraret) negat Castrop. l. c. n. 5. & quos citat Turrian. 2. d. 78. du. 2. Pont. cit. c. 18. num. 6. Cón. & c. eò quòd tali defectu laborans non sit aptus usui matrimonii, ad quem expetitur, adeoque peccet contra justitiam, non secus ac vendens ligna putrida putanti esse sana. Unde jam à fortiore sequitur, laborantem tali defectu non posse alteram partem illius insciam compellere ad contrahendum secum matrimonium. Idemque esse in casibus, in quibus tacito impedimento adhuc potest contrahere Sponsalia, eaque perficere, docet Pont. n. 7. censentque probabile Cón. & Sanch. LL. cit. eò quòd revera à parte rei, etiam dum ei cognitus non est defectus, jus habeat damnum proprium evitandi & resiliendi, & si id faciat, non committat injustitiam, saltem materialem (etsi putet se eam committere, dum incognito sibi tali defectu, adeoque ex nulla causa rationali resilit,) & consequenter compelli nequeat ad matrimonium contrahendum. Contrarium tamen tenent, sive posse in his casibus compelli alteram partem, Castrop. n. 8. Sanch. l. 1. de *Sponsal.* d. 68. num. 8. Cóninck cit. du. 12. concl. 4. & 5. eò quòd defectus talis, sive antecedens, sive subsequens Sponsalia, eorum valorem non impediunt, quo valore stante jus habet compellendi partem ad standum promissis, & ea, ne jus hoc sit inutile, teneatur obedire; & compars, posito illo defectu, jus non habeat virandi damnum & resiliendi, nisi media exceptione & defectus illius objectione; jam verò objicere illum, & propterea exigere nequit, quia eum ignorat, & pari modo Sponsalia contracta sub ea conditione: nisi quid eveniat, quod contractum hunc reddat nulliorem: non possunt solvi quomodocunque, sed solùm per illius eventus exceptionem & objectionem. Illud verò, quod in contrarium objicitur ex sententia probabili, occultè adulterum, adeoque etiam non objecto sibi adulterio, non posse à parte innocente exigere debitum, negant æquè probabiliter, & fortè probabilius. Castrop. num. 9. Sanch. cit. d. 68. num. 4. eò quòd hæc pœna non petendi debitum non incuratur ante condemnationem Judicis, & antequam à comparte clarè & ex indicis non levibus objiciatur.

Quæst. 69. Qualiter in specie dissolvantur Sponsalia ob supervenientem defectum corporis.

1. R Esp. primò: Dissolvuntur etiam jurata ex parte illæsi ob supervenientem notabilem fœditatem, c. *quemadmodum*, de *jurejur.* ubi exprimitur, qualis deformitas sufficiat, nempe si unus ex Sponsis oculos, nares, aures amittat, vel aliud his turpius ei obveniat, &

licet is textus videatur exigere utriusque oculi amissionem, utpote loquens in numero plurali, sufficere tamen amissionem unius oculi; cum hæc censeatur sufficiens & deformitas satis gravis mutatioque rerum, affirmant Castrop. pag. 27. num. 1. Sanch. d. 27. num. 3. Pont. l. c. c. 17. num. 4. Cóninck. d. 23. du. 8. n. 66. & c. Quin etiam dum citra amissionem dictorum membrorum Sponsa tempore Sponsalium pulcherrima postmodum fieret notabiliter deformis, adhuc Sponsum posse resilire, censent Sanch. num. 4. Castrop. num. 5. Pont. num. 5. Cón. cit. num. 66. contra Covar. in 4. decret. p. 1. c. 5. num. 6. Gutt. de *mat.* c. 32. n. ult. eò quòd cum res per hoc adhuc sint notabiliter mutata, præsumi nequeat, priorem intentionem ad hunc casum extensum fuisse; quodque, dum Sponsa (idem est de Sponso, ut expressè Castrop. quavis, ut Idem major hujus debeat esse deformitas, ut det sufficientem causam resiliendi, nempe quæ horrorem causet) post Sponsalia effecta notabiliter deformior, non possit amplius placere, aut etiam notabiliter displiceat, apta non sit tollere à Sponso occasionem fornicandi, aliæque infelices eventus ex tali matrimonio timeri possint prudenter; adeoque jam etiam ratio sic decidendi in cit. textu c. *quemadmodum*; hanc deformitatem comprehendat, etsi aliam non exprimat, quàm quæ oritur ex defectu membrorum; aut quæ illa major est. Porò quænam sit notabilis deformitas sufficiens ad solvendum Sponsalia, decidendum est Judicis arbitrio; neque enim quilibet defectus pulchritudinis censendus est talis, sed ille tantùm, qui quemlibet hominem prudentem ejus generis & conditionis à matrimonio absterret. Castrop. num. 5.

2. Resp. secundò: Pari modo solvuntur Sponsalia per supervenientem morbum incurabilem aut contagiosum, V. G. paralytin, epilepsiam, lepram; qui morbi, cum reddant matrimonium difficillimum, nemo præsumi potest contrahendo Sponsalia, intendisse contrahere cum tali matrimonio, Sanch. d. 57. num. 2. Gutt. c. 32. num. 3. Cóninck. cit. du. 8. num. 67. & in specie morbum Gallicum, utpote contagiosum magnum causantem horrorem esse causam sufficientem resiliendi, tradit cum Sanch. l. 1. d. 17. num. 2. Gutt. cit. num. 23. n. 3. Nav. c. 22. num. 27. Castrop. cit. p. 27. num. 3. quin & violentam hujus morbi suspicionem, etsi non plene probetur esse ad hoc causam sufficientem, tradunt Seraph. *decis.* 1113. num. 8. & 9. Riccius *decis.* 232. num. 4. Pont. l. c. apud Castrop. cit. num. 3. Item adhuc sufficit oris graveolentia, dum arte medici curari nequit: quia pro mutua cohabitatione vix suffineri potest, estque indicium cujusdam habitualis morbi interni molestissimi, juxta l. *qui clarum* §. *fin.* ff. de *adilicio edict.* ita Sanch. Pont. Gutt. Pont. LL. cit. cum Castrop. cit. n. 3.

Quæst. 70. Per quos defectus tenentes se potius ex parte animæ supervenientes solvantur Sponsalia.

R Esp. per sequentes: primò, dum quis Sponsorum ratione alicujus gravis delicti infamatur, Castrop. num. 7. Sanch. d. 57. n. 2. secundò, dum Sponsus deprehenditur deditus scortationibus, &

ebriatati

ebrietati aliive simili vitio; quia probrosum est talem ducere, & infelices exitus ex tali matrimonio timeri possunt. Castrop. *l.c. Sanch. d. 63. in fine.* Pont. *l.c. c. 17. n. 6.* Tertio, dum de novo cognoscitur Sponsi fœvitia, & morum asperitas; cum hæc etiam sit sufficiens causa ad divortium. *c. ad litteras de rest. spoliat. Castrop. l.c. Sanch. d. 58. n. 2. Gutt. c. 33. n. 1. Abb. in c. veniens. qui clerici vel vovener. n. 2.* Quarto, dum vitæ graves inimicitia inter Sponfos, solvuntur sponsalia ex utraque parte. Gutt. *n. 2. Sanch. n. 3. Castrop. n. 7.* Quinto, dum unius partis parentes obstinatè contradicunt, unde timeri possit gravis discordia inter Sponsorum parentes & consanguineos, & à fortiore inter ipsos Sponfos. Laym. *l. 5. sum. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 18. Cõn. l.c. du. 8. n. 68.* Castrop. *l.c.* qui tamen ex Sanch. *l. 1. d. 14. n. 3.* monet cautè in hac re procedendum, dum læpejactantur variæ minæ, terrores, & discordiarum pericula intentantur, quæ tamen experientiâ teste, ubi impetus deservit, & matrimonium contractum, in nihilum recidunt, & animi facilè conciliantur.

Quæst. 71. An & qualiter ex superveniente fortunarum mutatione solvantur sponsalia.

Resp. primò: Ob defectum dotis promissæ, solvuntur ex parte alicuius sponsalia, eò quòd dotis promissio sit conditio, sub qua sponsalia celebrantur. Laym. *l.c. n. 2. Sanch. d. 59. n. 2. Menoch. de arb. l. 2. cas. 455. n. 6. Castrop. p. 28. n. 1.*

2. Resp. etiam, dum dos promissæ non est, ob supervenientem Sponsæ pauperatam solvuntur sponsalia. Laym. *l.c. n. 18. Pont. l.c. Gutt. c. 33. n. 4. Cuchus Inst. major. tit. 10. n. 17. Sanch. l.c. n. 4.* & alii, quos citat & sequitur Castrop. *n. 3.* contra Covar. *l.c. p. 1. c. 5. n. 5. Malcard. de prob. concl. 577. n. 2.* Siquidem hæc gravis est mutatio, quæ, si à principio fuisset, quemlibet prudentem à matrimonio avertisset; cum in promissione matrimonii maximè attendatur patrimonium contrahentis, ut onera matrimonii sustentari possint. Unde jam etiam deducitur, timorem justum, & probabilem exhereditationis esse causam sufficientem dissolvendi sponsalia, Pont. *n. 8. Seraph. decis. 1258. n. 1. Castrop. l.c. n. 4.*

3. Resp. terriò: Si uterque Sponsorum in paupertatem deveniat, utrique dari causam sufficientem dissolvendi sponsalia; cum apti non sint ad onera matrimonii sustinenda, neque in hoc casu sit compensatio locus. Pont. Castrop. *ll. cit.* citato Reb. *l. 4. de oblig. Inst. q. 8. f. 8. n. 70.*

4. Resp. quartò: Si post sponsalia uni Sponsorum obveniant magnæ divitiæ, quas ab initio non cogitavit, altero in suo statu permanente, per hoc non solvuntur sponsalia; cum altera pars per hoc facta non sit deterior; neque obstat, quòd executio Sponsalium illi factò ditiori sit facta durior ex eo, quòd impediatur ab aliis Sponsalibus ditioribus contrahendis; siquidem quòd hac ratione executio sit facta durior, est per accidens, & sanè aliàs, quoties sponsalia offeruntur, minus ditiora solvi possent.

Quæst. 72. An & qualiter sponsalia dissolvenda auctoritate Judicis.

Resp. primò: Stante causâ certâ de Jure (qualis dicitur, dum causa in jure expressa) & de facto (qualis est, dum certum est, causam, quæ allegatur, adesse) solvendi sponsalia, nulla requiritur Judicis auctoritas; cum id nullibi caveatur, & dissolvens utatur jure suo certo. Sanch. *l.c. d. 69. n. 3. Gutt. c. 35. n. 4. Sylv. v. sponsalia. q. 11. Pont.*

l.c. c. 18. in fine. Reb. l.c. l. 4. q. 8. f. 9. Castrop. p. 31. n. 1. Secus est, ubi non habetur saltem certitudo moralis, quæ ex fama, testibus, experientiâ habetur, apraque est virum prudentem movere ad judicium, ne dum causa est dubia de jure vel facto, alter privetur auctoritate privata jure suo certo quæsito in re gravi, adeoque ei fiat injuria. Castrop. *l.c. Sanch. n. 8. Gutt. n. 7.* Siquidem quoties est probabile seu prudens judicium; & periculum committendi in alterum injustitiam, jus certum alteri licet tolli non potest, nisi in oppositum sit fundamentum prævalens contra certam ejus possessionem.

2. Resp. Per accidens tamen quandoque, ratione visitandi scandali faciendâ est dicta dissolutio auctoritate Judicis. Sylv. Pont. Reb. *ll. cit.* Gutt. *n. 4. Sanch. n. 3. Castrop. n. 1. & 2.* dum nimirum sponsalia sunt publica, causa verò de jure & facto certa est oculata, intellige, ita ut à majore parte vicinæ ignoretur. Quamvis etiam in aliquibus dicæcessibus prudenter statutum universaliter, ut sponsalia publica non nisi interpellato Judice solvantur; tum ut causa dissolutionis accuratius investigetur; tum ut omnis suspicio mali removeatur. Quam consuetudinem dicit Castrop. teste Laym. *in c. 2. h. t. approbati à S. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 3.*

Quæst. 73. Quid igitur faciendum, ubi sponsalia publica, & causa certa est secreta; quæ sine diffamatione partis propalari non potest.

Resp. Monere debes partem, & comminari publicationem defectus, eaque non acquiescente, potest defectum occultum deferre ad Judicem; cum delatio illa (intellige, etiam cum facta infamatione partis alterius in judicio) sit juris tui defensio. Castrop. *n. 4. Laym. l.c. p. 2. n. 12. Pont. l.c. n. 8. Sanch. l. 1. d. 70. n. 2.* Quòd si etiam defectus, v. g. crimen ita occultum est, ut nemini alteri notum sit, vel esto, alteri sit notum, is tamen nolit testari (ad quòd tenetur; ut jus, quod habes resiliendi, obtineas. Sanch. Castrop. *ll. cit.* Cõnink. *d. 23. du. 11. nu. 93.*) adeoque in judicio probari nequit, potius propriâ auctoritate dissolvere potes sponsalia publica (intellige, etiam non attento periculo scandali, quòd fortè per accidens inde eventurum timeretur) quia jam cessat obligatio interpellandi Judicem; cum sit frustranea ob defectum probationis, quia & tibi perniciosa esse posset, dum ob defectum probationis cogi posses stare sponsalibus, quibus non teneris. Laym. *l.c. c. 2. n. 12. Sanch. l.c. n. 7. Castrop. l.c.* Ac demum, si à Judice in hoc casu compellaris ad standum sponsalibus; cum hæc compulsio in re sit justa, falsæque præsumptioni innitatur in foro conscientia te obligatum non esse parere, sed mediis omnibus te subterfugere posse mandatum, ait Castrop. Porro in causa dissolutionis sponsalium Judicem esse ecclesiasticum ordinarium, vel delegatum, non tamen Parochum, utpote qui in foro externo jurisdictionem non habet, ait Castrop. *n. 4. in fine.* cum Sanch. *l.c. n. 10. Gutt. c. 35. in fine.*

Quæst. 74. Qualis probatio requiratur, ut Judex Ecclesiasticus dissolutionem sponsalium concedat, ubi nimirum ejus auctoritas ad hanc dissolutionem requiritur.

Resp. primò: Dum uterque contrahentium testatur adesse causam dissolvendi sponsalia, re-
 cte, & facilè sine magna inquisitione ulteriore Judex pronunciare poterit pro dissolutione, eò quòd
 licet

licet causa sit ficta, hoc tamen facto contrahentes satis aperte consentiunt in dictam dissolutionem, Sanch. *L. 1. d. 72. n. 2.* Castrop. *p. 32. n. 2.* Menoch. *de arb. l. 2. cap. 103. n. 2.* Gutt. *c. 36. n. 18.* Idem sentiunt iidem AA. dum dictam causam adesse testarentur unus contrahentium, qui matrimonium contrahere cupit; eò quòd is ferendo hoc testimonium accuset celebrari matrimonium, quò reculatione juncta cum alterius, nimirum non optantis, aut non multum cupientis celebrari matrimonium dissenso, utraque pars mutuo consensu concurrat ad dissolvenda sponsalia. Contrarium verò est, ut iidem AA. dum is, qui renuit celebrare matrimonium, testaretur adesse impedimentum, utpote cui credendum non est; cum ejus confessio cedat in ejus favorem, & in alterius præjudicium.

2. Resp. secundò: Dum causa impediens matrimonium probanda est testi inuicem alterius, sufficit unus testis juratus, deponens, se cerò impedimentum scire, etsi criminofus sit, suamque turpitudinem alleget, nec citatus fuerit, sed à parte productus, vel etiam ex generali mandato Patochi de revelando impedimento coactus, nec publicè, & parte citata testimonium ferat, sed etiam & absque nominis publicatione, nisi fortè sponsalia essent jurata; quia tunc ob firmiorem juramenti obligationem exactius testimonium requiritur, ac proinde nomen testis coram partibus publicandum, Castrop. *l. c. n. 3.* dicens hæc omnia colligi ex *c. super eo. n. 12. de testibus. c. præterea. n. 2. h. t.* Mascard. *de probat. concl. 1035. n. 3.* Sanch. *L. 1. d. 71. n. 2.* Gutt. *c. 63. n. 2.* Cur autem in hoc casu jus contentum sit minore probatione, ratio est, quòd agatur de impediendo peccato, quòd Sponsi impediti incurterent contrahendo. Hoc non obstat, quòd ad matrimonium dissolvendum seu declarandum nullum duo testes omni exceptione majores requirantur; quia etsi tunc quoque agatur de peccato vitando, quòd tales committunt perseverando in tali matrimonio, agatur tamen etiam præterea de jure quaesito tollendo & solvendo vinculo, quòd aliàs indissolubile est, Castrop. *cit. n. 3.* quòd tamen etiam requiratur dictum unum testem debere esse juratum, ratio est, quia etsi agatur de peccato vitando, agatur tamen etiam de præjudicio tertii, juxta *c. tua. de cohabit. clericor. Sanch. l. c. n. 10.* Castrop. *n. 4.* Gutt. *l. c. n. 8.* Quòd requiratur, ut deponat ex certa scientia, ita ut non sufficiat testimonium illius de auditu, ratio est, quòd testimonium illius non esset firmius eo, à quo audivit impedimentum, qui tamen de hoc non præstitit juramentum, Sanch. Castrop. *ll. cit.* Gutt. *n. 9.* quòd ipsum tamen patitur exceptionem; nimirum quòd tale testimonium de auditu faciat plenam etiam probationem in hoc casu, si deponat de audita consanguinitate vel affinitate à duobus suis majoribus, aperte distinguens inter gradus ab utraque parte; cum ea distincta graduum computatio æquivalet certæ depositioni secundum Covar. *in 4. decret. p. 2. c. 78. 10. n. 21.* Mascard. *l. c. n. 20.* Gutt. *n. 10.* Castrop. *l. c.* qui postremus etiam addit, quòd debeat testis ille esse persona honesta, non verò vilis, quæ nequidem ad denunciandum admittitur, nisi factum ita sit clandestinum, ut aliter probari nequeat. Arg. *c. præterea. de testibus.* Cui testimonio quantum tribuendum sit, Judici arbitrandum relinquatur Sanch. *l. c. n. 12.* Menoch. *de arb. l. 2. cas. 90.*

3. Resp. tertio: Dum sponsalia sunt jurata, adhuc sufficit unus testis integer de causa impeditiva matrimonii deponens, Castrop. *n. 6.* citatis Co-

var. *ubi ante. n. 22.* Sanch. *l. c.* Gutt. *n. 7.* contra Gl. *in c. super eo. de consang. & aff. v. fame.* Palud. *in 4. d. 27. q. 1. a. 3. cas. 9. n. 27.* Ratio est, quia probatio famæ de impedimento sufficiens est ad dissolvenda sponsalia jurata, ut deciditur in *cit. c. super eo.* testis autem unus integer æquè ac efficacius probat, quàm fama, Mascard. *l. c. concl. 753.* Sanch. *l. 2. de matr. d. 45. n. 27.* cum communi, ut Castrop. *n. 6.* Ad hæc *cit. c. super eo.* expressè dicatur, unius testimonium sufficere ad solvenda sponsalia, absque eo, quòd decisio restringatur ad sponsalia jurata. Neque obstat *c. præterea. n. 2. h. t.* cum ibi relatus testis non deposuit, sed solum denunciavit impedimentum, adeoque non necessarium, quòd insuper requirebatur, impedimenti probatio. Neque in hoc casu agatur insuper de impedienda juramenti observatione. Nam de ea non agitur, uti nec de impediendo alterius jure; cum stante probatione impedimenti, non sit, seu cesset obligatio juramenti, uti & jus quaesitum Sponsorum.

4. Resp. quarto: Sufficit quoque ad solvenda sponsalia, etiam jurata, fama à fide dignis orta. Sanch. *l. c. n. 14.* Gutt. *n. 13.* Castrop. *n. 7.* Ut autem fama probet, debet esse allegata, & probata. Castrop. qui etiam contra Sanch. ait, non sufficere impedimentum notorium esse, nisi hoc ipsum notorium probetur; cum aliàs, ut Gutt. *l. c. n. 14.* Judex sententiam ferret ex notitia privata, & non publica. Quin & testes deponentes de fama debent esse jurati; cum testis non jurato in præjudicium tertii non debeat credi. Castrop. Gutt. *ll. cit.* ac denique fama non debet esse infirmata aliis clarioribus probationibus. Gutt. *n. 15.* Mascard. *cit. concl. 1035. n. 14.* Castrop. *l. c.* juxta *c. cum in tua. h. t.* qualiter juxta eundem textum infirmaretur juramento consanguineorum. Abb. Alex. *ibidem.* Sanch. *n. 17.* inò & contrahentium juramentum, se non esse consanguineos, relinquendo Judici arbitrio, quantum huic juramento tribuendum. Sanch. Gutt. Castrop. *ll. cit.* Mascard. *n. 16.* De cætero famæ, quæ est opinio majoris partis viciniae, in qua ad minimum habitant decem, conceditur hæc potestas, non verò rumor, qui est opinio minoris partis seu pauciorum, Sanch. *n. 18.* Gutt. *n. 6.* Castrop. *cit. n. 7.*

5. Resp. quintò ad probandam causam, vi cuius non impeditur matrimonium, sed solum conceditur alteri parti jus resiliendi, requiruntur duo testes; eò quòd jam non agatur de peccato vitando, sed de præjudicio tertii, uti & in aliis causis, juxta *L. ut juris jur. c. de testib. c. licet ex quadam. c. vendens. c. in omni negotio. de testib.* requiruntur duo testes. Sanch. *L. 1. d. 7. n. 7.* Gutt. *l. c. n. 17.* Castrop. *n. 8.* Laym. *l. c. c. 2. n. 12.* qui tamen frustra addit hanc limitationem: nisi timerentur infelices exitus & scandala ex tali matrimonio; quia stante eo timore sponsalia dissolvi possunt, nullà alià causâ comprobata. Castrop.

Quæst. 75. An & qualiter sponsalia puerum dissolvantur mutuo consensu.

1. Resp. ad primum affirmativè, *c. 2. h. t.* siquidem res omnis (intellige, quæ solubilis est, excipitur enim inter cætera matrimonii contractus obligationem Sacramenti indissolubilis) per quas causas nascitur, per eas dissolvi potest. *c. 1. de reg. jur. & c. omnis res. 27. q. 2.* & nihil tamen naturale est, quâ eo genere quidquâ dissolvi, quo colligatū est, *l. nihil ff. de reg. jur.*

& obli-

& obligationes, quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur. §. *ult. Inst. quib. mod. oblig. toll.* Extenditurque hoc ipsum ad sponsalia juramento firmata; quia juramentum promissorium appositum contractui tanquam accessorium sequitur ejus naturam & conditiones. *c. quemadmodum. de jurejur.* unde sublata per mutuum consensum obligatio ortâ ex contractu Sponsalium, tollitur etiam ea, quæ est ex juramento, & priori innixa erat, utpote ejus confirmatoria. Cùmque obligatio ex contractu promissoris hanc imbitam habeat conditionem; nisi ea remissa fuerit; etiam juramentum talis contractus confirmatorium eam imbit; consequenter ab eo, in cujus favorem factum, remitti potest. Quin etiam juramentum præstitum est in honorem DEI, ita tamen, ut tota res cedat in utilitatem partis, v.g. si ex pietate juraveris, te ducturum in uxorem Titiam scæminam pauperem, potest obligationem inde contractam scæmina illa remittere; quia non aliter promissum matrimonium, quam si ei placuerit matrimonium, unde nec Deus juramentum illi adjectum acceptavit. Ac ita illa prius acceptante promissum, & dein matrimonium respuente, libereris. Ita Castrop. p. 17. n. 4. Sanch. l. 1. d. 52. à n. 7. Pont. l. c. 9. n. 2. Gutt. c. 24. n. 1. Pith. b. 1. n. 40. Neque his opponas, c. 2. b. t. ubi dicitur, eos, qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, admonendos esse, ut præstitam fidem servant, si autem se invicem admittere noluerint, ne fortè inde deterius contingat, esse in patientia tolerandum &c. Si autem dissolutio patienter toleranda, jure ipso fieri nequit, & si nullam habent obligationem persistendi in sponsalibus, non tunc monendi, ut persistant. Nam melior est infelicitas *cit. cap.* quem affert Castrop. n. 3. Pith. n. 42. nimirum Sponfos monendos esse, ut fidem servant, dum non habent causam rationabilem resiliendi; cùm resiliencia illa sit levitas quædam, inconstantia & occasio obloquiorum, dum homines vulgò putant, Sponfos resiliencia violare sibi mutuo datam fidem, vel etiam juramentum. Quòd si noluerint, tolerandam esse dissolutionem, mutuo eorum consensu factam, non tanquam in se malam, sed ut minus convenientem propter dictam noram inconstantiam. Duplici enim modo aliqua à jure tolerari dicuntur. Primò permittendo aliquid (non positivè & approbativè, sed tolerantivè, & negativè non inhibendo) quod in se malum est, ad vitandum majus malum, v.g. lupanaria ad vitanda adulteria & incestus. Secundò permittendo aliquid, vel etiam approbando tanquam licitum, quod in se malum non est, est tamen minus conveniens, ad majus inconveniens, aut etiam malum vitandum.

2. Resp. ad secundum: Debet consensus ille in dissolutionem sponsalium, seu remissio obliga-

tionis notificari alteri parti, & ab illa acceptari; siquidem remissio hæc non liberat remittentem ab obligatione, quo usque ea remissio alteri parti grata non est. Et quamvis uno resiliente, pars altera fiat libera ab obligatione sua, si velit, si tamen nolit, sed velit persistere in sponsalibus, pars resiliens non deobligatur. Sanch. l. c. n. 4. Pont. l. c. n. 1. Castrop. n. 2. Pith. n. 41. Item debet ista remissio obligationis utrimque fieri spontè, & non coactè; si enim altera pars non liberè, sed minis, terroribus, vel nimia importunitate alterius ducta, & quasi coacta ab altera parte consentit in dissolutionem, pars inducens seu adigens ad hoc in conscientia manet obligata, Sanch. n. 3. Pith. l. c. de cætero etsi peccent saltem venialiter, dum utrimque liberè solvunt sponsalia sine justa causa, hæc tamen rarè deesse solet; estque etiam sufficiens, quòd utrimque defervescat calor ille amoris & affectus, quo primitus sponsalia contraxerant, placente fortè etiam magis alio, vel alia. Et hæc de dissolutione sponsalium contractuum inter puberes; qualiter enim dissolvantur mutuo consensu sponsalia contracta inter impuberes, dicitur commodius *Titul. seq.*

Quæst. 76. An pars justè resiliens à sponsalibus ob ingressum religionis, vel aliud impedimentum inculpabile teneatur comparti solvere expensas, si quas fecit in parandis nuptiis.

Resp. Probabiliter id affirmant, Gutt. *de matrim.* c. 78. n. 3. Henriq. l. 12. c. 10. *in fine.* Laym. l. c. n. 9. eò quòd contrahentes videantur se tacitè obligare ad servandos se indemnes, casu quo absque culpa sponsalia solvantur. Arg. l. *pecuniam ff. de condit. culpa datâ.* Ubi dans alicui pecuniam, ut eam Capuam, altero nondum profecto pænitere potest, ita tamen, ut profecturo solvat expensas factas in parando itinere; eò quòd æquum non sit, ut is patiatur damnum, cùm nullum ex solutione contractus commodum reportaverit. Negant è contra æquè probabiliter, si non probabilius, Sanch. l. c. l. 5. d. 5. n. 3. Castrop. p. 33. n. 2. eò quòd id nullo jure cautum sit. Citata enim *Leg.* dans pecuniam profecturo, ideo tenetur eum servare indemnem, quia ipse pænitere potest, non autem profecturus; & est inæqualis conditio, dum impensas supponuntur factæ, non in favorem profecturi, sed dantis pecuniam; in sponsalibus autem uterque justè resiliere potest posito impedimento, adeoque est æqualis utriusque conditio. Ex natura etiam contractus non inferatur necessariò hæc obligatio; cùm fieri possit absque eo, quòd unus alteri obligetur ad dandas impensas; imò, ut ait Castrop. sic fieri videtur, dum aliud non exprimitur, & jus liberè resiliendi cuilibet est concessum.

C A P U T VII.

De matrimonii essentia, & essentialibus.

Quæst. 77. Matrimonium unde dictum, & quid sit?

Resp. ad primum: Matrimonium sic dictum, quia scæmina nubit, ut mater efficiatur. S. August. l. 19. *contra Faustum.* Nomen potius traxit à matre, quam à patre; quia prolis ad quam matrimonium dirigitur, mater certa parens, cùm pater sæpe sit in-

certus. Item quia scæmina gravius in eo onus sustinet, utpote prolem in utero, & extra illum suâ substantiâ alens, Castrop. *de sponsal. d. 2. p. 1. n. 1.*

2. Resp. ad secundum: Matrimonium sumptum quasi causaliter est actualis contractus, in quo personæ legitimæ consensu verbis vel signis expresso se mutuo obligant ad perpetuam vitæ societatem, & generationis usum. Pith. b. 1. n. 67. vel ut Castrop. n. 2. quo